

4646 SAYILI DOĞAL GAZ PİYASASI KANUNU'NUN İTHALAT VE TOPTAN SATIŞ SEGMENTİNDE UYGULANMASI

*“Doğal Gaz Piyasası Liberalizasyonu: Süreç ve Öneriler”
Paneli*

16.09.2008, Sheraton Hotel, Ankara

- ▶ 4646 Sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu
- ▶ BOTAŞ'ın Pazar Payı'nın Azaltılması, Kontrat ve Miktar Devirleri
- ▶ Yeni Kontrat ve Miktar Devri İhaleleri
- ▶ BOTAŞ'ın Ayrıştırılması
- ▶ BOTAŞ Tarife Yapısı'nın Oluşturulması
- ▶ Öneriler
- ▶ Sonuçlar

NEDEN DOĞAL GAZ PİYASASI?

- ▶ Ülkemizde enerji ihtiyacının her geçen gün artması, dünya konjonktüründeki değişimler ve liberal piyasa düzenlemeleri :
 - ▶ Doğal Gazın İthalatından , dağıtım ve kullanımına kadar hizmet veren kişi ve kuruluşların belirlenmesi ,
 - ▶ Uyacakları hükümlerin tespiti ve yetkilendirilmesi ,
 - ▶ Bunların denetlenmesi

konularında yasal bir düzenleme yapılması ihtiyacını ortaya çıkartmıştır.

4646 SAYILI DOĞAL GAZ PİYASASI KANUNU

- ▶ 397 Sayılı Kanun Hükümünde kararname ile Doğal gazın (sıvılaştırılmış hali de dahil) ithali, satışı, satış fiyatlarının tespiti ve ülke içinde dağıtım yetkisi BOTAŞ' a verilmiştir.
- ▶ Liberal ekonominin gereği olan tekelleri kaldırma hedefleri doğrultusunda doğal gaz piyasasında tam rekabetin sağlanabilmesi için 397 sayılı KHK yürürlükten kaldırılarak doğal gazın iletimi yanında ithali , dağıtımı ve satışına ilişkin hususlar Kanun kapsamına alınmıştır.

4646 SAYILI DOĞAL GAZ PİYASASI KANUNU

4646 ile özel sektörün katılımıyla güçlenecek; şeffaf, rekabetçi, liberal bir doğal gaz piyasası hedeflenmiştir.

- ▶ 4646 Sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu 02.05.2001 tarih ve 24390 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
- ▶ Kanunun hedefleri:
 - ▶ Doğal gazın, sürekli ve ekonomik olarak tüketicilerin kullanımına sunulması
 - ▶ Eşit taraflar arasında ayırım yapılmayan ve şeffaf bir piyasa oluşturulması
 - ▶ BOTAŞ'ın Pazar payının %20'ye düşürülmesi ve Rekabetin oluşturulması
 - ▶ Botaş'ın farklı tüzel kişiliklere ayrıştırılması ve İletim faaliyeti yapan şirket hariç diğer tüzel kişiliklerin özelleştirmesi

KALKINMA PLANLARI VE ENERJİ

- ▶ 8. ve 9. Kalkınma Planları ve Son Hükümet Programında da hedef :
 - ▶ Kamunun elektrik ve doğal gaz sektöründe iletim haricinde yatırımcı rolünden tedricen arınması,
 - ▶ Mülkiyetindeki tesislerin özelleştirilmesi, gerekli yatırımların rekabetçi bir piyasa ortamında özel sektör tarafından yapılması,
 - ▶ Kamunun düzenleyici konumunu güçlendirmesi ve arz güvenliğini temin etmesi,
 - ▶ Kamunun sektörden çekilmesi ile orantılı olarak sektörün doğacak açığı zamanında ikame etmesi ve yatırımlarına arz-talep projeksiyonları paralelinde bir an önce başlaması

olarak ifade edilmektedir.

BOTAŞ'IN PAZAR PAYININ AZALTILMASI, KONTRAT VE MİKTAR DEVİRLERİ

BOTAŞ'ın Pazar payı Kontrat ve Miktar Devri yöntemleri ile kanunda öngörülen %20 hedefine ulaşılmasa dahi liberal pazarın oluşumuna imkan sağlayacak şekilde düşürülmelidir.

- ▶ BOTAŞ, ithalatı ulusal tüketimin yüzde yirmisi oranına düşüncüye kadar yeni doğal gaz alım sözleşmesi yapamaz.
- ▶ 2009 yılına kadar toplam yıllık ithalat miktarını yıllık ulusal tüketimin yüzde yirmisine düşürüncüye kadar, kontrat ve miktar devri ihaleleri düzenlenir.
- ▶ BOTAŞ tarafından her takvim yılında devredilen miktarlar, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte alım taahhüdünde bulunulan toplam doğal gaz miktarının yüzde onundan daha az olamaz.

YENİ KONTRAT MİKTAR DEVRİ İHALELERİ

- ▶ 2. Kontrat Devri ihalesi ivedilikle düzenlenmelidir.
- ▶ Kontrat Devri yöntemiyle devredilemeyen miktarlar için Miktar Devri ihaleleri düzenlenmelidir.

KONTRATLAR	TOPLAM KONTRAT (BCM)	İHALEYE ÇIKILAN 1. KONTRAT DEVRİ (BCM)	GERÇEKLEŞEN KONTRAT DEVRİ (BCM)
RUSYA FEDERASYONU	6	3	
LNG (M.EREĞLİSİ) CEZAYİR	4	2	
LNG (M.EREĞLİSİ) NİJERYA	1,2	0,5	
İRAN	10	3,5	
RUSYA FED. (KARADENİZ HATTI)	16	3	
RUSYA FED. (İLAVE) (BATI)	8	4	4
TÜRKMENİSTAN			
AZERBAYCAN	6,6		
TOPLAM	45,2	16	4
		35%	9%

BOTAŞ'IN AYRIŞTIRILMASI

Botaş'ın yatay bütünleşmiş tüzel kişiliğe göre yeniden yapılandırılması ve farklı tüzel kişiliklere ayrıştırılması sağlanmalıdır.

- ▶ Muhasebe ayrışımını kanunun amaçlarına uygun olarak tamamlamayan Botaş'ın kanunun öngördüğü şekilde farklı tüzel kişiliklere ayrıştırılması sağlanmalıdır.
- ▶ Bu konu kanunun temel amaçlarından biri olan eşit taraflar arasında ayırım yapılmaması ve sisteme eşit erişim hususları açısından büyük önem taşımaktadır.

BOTAŞ TARİFE YAPISININ OLUŞTURULMASI

Maliyet bazlı fiyat mekanizması tereddüde yer bırakmayacak şekilde hayata geçirilmeli ve tavizsiz uygulanmalıdır.

- Yüksek Planlama Kurulu'nun 14.02.2008 tarihli kararı ile Botaş'ın doğal gaz satış fiyatları, 01.07.2008 tarihinden itibaren Maliyet Bazlı Fiyatlandırma Mekanizması ile düzenlenmiştir.

TARİH	BOTAŞ SERBEST TÜKETİCİ SATIŞ FİYATI	BOTAŞ EVSEL TÜKETİM SATIŞ FİYATI	FİYAT DEĞİŞİM ORANI
01.09.2008	602,08 TL	621,42 TL	0%
01.08.2008	602,08 TL	621,42 TL	20%
01.07.2008	501,73 TL	517,73 TL	-

- ▶ Kontrat ve Miktar Devirlerine devam edilerek BOTAŞ'ın Pazar payı azaltılmalıdır. Kontrat devri gerçekleştirilemediği takdirde Miktar devri ihaleleri düzenlenmelidir.
- ▶ BOTAŞ farklı tüzel kişiliklere ayrılmalıdır.

ÖNERİLER

- ▶ BOTAŞ'ın tarife yapısı Yüksek Planlama Kurulu kararına uygun olarak maliyete dayalı bir şekilde düzenlenmeli ve güven teşkil edecek şekilde kesintisiz uygulanmalıdır.
- ▶ LNG ithalatının serbest bırakılması piyasaya yeni bir açılım getirmekle beraber, bu husus ağırlıklı olarak sadece BOTAŞ'ın yararınadır. Kanun hükümlerinin yerine getirilmediği ve serbest piyasanın oluşmadığı bir ortamda liberal piyasa adına çok olumlu bir adım olmamakla birlikte, pazar payı hususundaki piyasa öngörüsünün aleyhine çalışacaktır. Bu bağlamda uzun vadede doğal gaz ithalatının tamamen serbest bırakılmasını Petform olarak desteklemekle birlikte, öncelikli hedef BOTAŞ'ın Pazar payının azaltılması olmalıdır.

SONUÇLAR

- ▶ Enerji kaynaklarının bölüşümü ve boru hatları ile taşınmasının ülkeler arasında yarış ortamı yarattığı ve bu yarışın giderek ülkeler açısından güç ve refah göstergesine dönüştüğü bir dönemde ülkemizde bu avantaja sahip olmasında büyük yarar görülmektedir.
- ▶ Bu bağlamda Kanun ile belirlenmiş kapsam ışığında ifade etmiş olduğumuz önerilerin dikate alınması durumunda hem 4646 sayılı Kanunun hükümleri yerine getirilmiş hem de amaçlanan piyasa yapısı oluşturulmuş olacaktır.
- ▶ Bir çok yatırımcının Türkiye’de yatırım yapma olanaklarını araştırdığı; ancak faaliyetlerine geçmek için düzgün piyasa yapısı beklentisinde oldukları , piyasaların bu bağlamda denetlendiği ve yükümlülüklerinin netleştiği bir sistem arzu ettikleri de yadsınamaz bir gerçektir.

SONUÇLAR

- ▶ Doğalgaz Piyasası Kanunu'nun hedeflediği tekel yapısının kaldırılarak rekabete dayalı piyasanın oluşturulması için Kanunda yer aldığı şekilde Kontrat ve miktar devirlerine devam edildiği takdirde hedeflenen Rekabetçi piyasa yapısı oluşacaktır.
- ▶ BOTAŞ tarafından maliyet bazlı fiyatlandırma mekanizmasının kesintisiz bir şekilde uygulanması ve doğal gaz piyasasının 'Rekabetçi Fiyat Yapısı'na kavuşması ile, BOTAŞ'ın dünya çapında büyük önem arz eden projelerine kaynak oluşturulacak, maddi sıkıntılarının önüne geçilecek ve BOTAŞ sağlıklı bir finansman yapısına kavuşacaktır.

SONUÇLAR

- ▶ Yatırımcıların piyasaya güveni oluşturulacak, yeni oyuncuların piyasaya girişlerine imkan sağlanacak ve Türkiye gerçek bir Gaz Hub'ı haline gelecektir.
- ▶ Botaş birçok tüketicinin ödeme riskini taşımak yerine Doğal Gazı miktar devri yoluyla satmış olacak, ve operasyonel ve finansal giderleri azalacaktır.
- ▶ Türkiye'nin Avrupa Enerji Ticaret merkezlerinden biri olma olma amacına ulaşması için BOTAŞ'ın bozulmakta olan finansman yapısının acil olarak sağlıklı ve güçlü bir hale getirilmesi ve maliyet bazlı fiyatlandırma mekanizmasının uygulanması şarttır. Botaş'ın ayrıştırılmasının sağlanması ile özellikle iletim faaliyeti doğru çalışma yapısına ve gelir düzeyine kavuşacaktır.

Görüş ve yorumlarınız için:

Piyade Sok. No: 18/10 Çankaya – Ankara

Tel : +90 (312) 442 50 83

Fax : +90 (312) 440 06 30

www.petform.org.tr